

พิพิธภัณฑ์เตาเผาโบราณเวียงบัว

พิพิธภัณฑ์เตาเผาโบราณเวียงบัว เป็นแหล่งโบราณคดี ค้นพบเตาเผาโบราณ ซึ่งมีอายุกว่า 700 ปี ซึ่งเป็นเตาเผาโบราณที่เก่าแก่ที่สุดในล้านนา ค้นพบเตาเผาและเศษเครื่องจานชามอยู่ตามที่ลาดเนินตามริมลำน้ำห้วยแม่ต้า ตามไร่นา และสวนของชาวบ้าน เตาเผาที่พบนั้นอยู่ในกลุ่มของเตาแก๊มะเพียง พิพิธภัณฑ์เตาเผาโบราณเวียงบัว ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 ต่อเนื่องกับหมู่ที่ 3 ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ปัจจุบันอยู่ห่างจากชุมชนใหม่ริมถนนพหลโยธินหน้ามหาวิทยาลัยพะเยา ไปทางทิศตะวันออก 3 กิโลเมตร บริเวณที่พบเตาเผาและเศษเครื่องถ้วยอยู่ตามที่ลาดเนินในพื้นที่เมืองโบราณ และพื้นที่นอกแนวคูกำแพงคันดินของเมืองโบราณเวียงบัว ตามริมลำน้ำห้วยแม่ต้า ในหมู่บ้านบัว (บ้านลุ่ม) ตามไร่นา ในสวนของชาวบ้านก็พบเนินดินที่ตั้งเตาเผาอยู่ทั่วไป ในการขุดค้นได้พบเตาเผาแบบล้านนา ชนิดเตาห้องเดี่ยวระบระบายความร้อน ผ่านโครงสร้างดินก่อฝังอยู่ในเนินดินถม จำนวน 3 เตา ในบริเวณแรกพบ 1 เตา ได้แก่ เตาพ่ออ้อยแดง และในบริเวณที่สองเรียกว่า กลุ่มเตาแก๊มะเพียง อยู่ในที่ดินของพ่อจันทร์ เฉพาะธรรม ขุดพบอีก 2 เตา คือ เตาแก๊มะเพียง 1 และเตาแก๊มะเพียง 2 หรือบางทีก็เรียกรวมๆ ว่า เตาแฝดแก๊มะเพียง

ประดิษฐ์เครื่องถ้วยชนิดสำคัญของแหล่งเตาพะเยาที่เวียงบัวที่พบมากที่สุดในการขุดค้น ทั้งที่เตาพ่ออ้อยแดง และกลุ่มเตาแก๊มะเพียง ได้แก่ ภาชนะประเภทชามและจานเนื้อแกร่งเคลือบสีเขียว และสีเคลือบในกลุ่มสีเขียวอ่อน สีเขียวแกมเหลือง สีเขียวเข้ม รูปแบบชามและจานที่พบ เรียกว่า ชามตะไลเวียงบัว และจานตะไลเวียงบัว ลักษณะเป็นจานและชามปากกว้างก้นกว้างมีขอบฐานเดี่ยวๆ ที่ขอบปากด้านในมีสัน ขอบปากมีวงขอเข้า ลักษณะเดียวกับถ้วยชามที่ชาวบ้านเมืองเก่าศรีสัชชนาลัย เรียกว่า ชามมอญ ที่พบในแหล่งเตาสมัยเซลิยงที่เมืองศรีสัชชนาลัย เหมือนกับชามและจานที่ผลิตในแหล่งเตาสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ และชามและจานที่พบในแหล่งเตาบ้านหนองร่อง อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง คล้ายกับชามและจานในแหล่งเตาเมืองน่านบ้านเตาโหล่เซลิยง จังหวัดน่าน ที่มีอายุการผลิตร่วมสมัยกันในห้วงปลายพุทธศตวรรษที่ 18 ถึงปลายพุทธศตวรรษที่ 20 เอกลักษณะที่โดดเด่นเฉพาะตัวของเครื่องถ้วยในแหล่งเตาเวียงบัว คือ การตกแต่งลวดลายที่เกิดจากการใช้ดวงตราพิมพ์ลาย การเขียนลายหรือจารลายด้วยวิธีขีดเส้น การกัดลายจากปลายเครื่องมือ เป็นรูปลักษณะต่างๆ โดยการตกแต่งตรงกลางชามด้านใน เหนือชั้นดินขาวรองพื้นก่อนเคลือบทับ ลายลักษณะสำคัญที่พบได้แก่ ปลา สิงห์ ช้าง ม้า ดวงอาทิตย์ ธรรมจักร กันหอย ขวัญ อนันตวัฏฏะ ศรีวิไลสะ นกหงส์ นกยูง นกสีแดง หรือฟินิกซ์ ซึ่งส่วนมากเป็นลายลักษณะแบบใหม่ที่ไม่เคยพบในเครื่องถ้วยของแหล่งเตาอื่นๆ ในประเทศไทยหรือในต่างประเทศมาก่อน ชามและจานในกลุ่มนี้มีลักษณะร่วมกันประการหนึ่ง คือ ที่ผนังข้างชามและจานด้านใน มีการขีด ขีด หรือเซาะร่องตื้นๆ ตามแนวตั้งขนานกันไปโดยรอบ ในลักษณะของรัศมีมณฑลของดวงอาทิตย์ หรือซี่กำของธรรมจักร ที่ไม่เพียงแต่เป็นกลุ่มลายลักษณะชุดใหม่ซึ่งไม่เคยพบตามแหล่งเตาอื่นๆ มาก่อนทั้งในประเทศไทย และประเทศเพื่อนบ้านเท่านั้น แต่ยังเป็นหลักฐานที่เชื่อมโยงกับคติธรรมความเชื่อ โลกทัศน์ชีวิต ทัศนของกลุ่มชนชาติต่างๆ รวมทั้ง

กลุ่มชนชาติไท-ลาวที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง และทางตอนเหนือของประเทศไทยใน
ห้วงพุทธศตวรรษที่ 18-19 ว่ายังนับถือธรรมชาติ ศาสนา พ่า ดิน ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ดวงดาว
นับถือผีบรรพบุรุษ นับถือสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ ผสมผสานกับคติธรรมในศาสนาพราหมณ์ พุทธศาสนา
ศาสนาเต๋า ที่แพร่หลายอยู่ในอินเดีย และจีนซึ่งเป็นดินแดนอันกว้างใหญ่ไพศาลอีกด้วย ในการขุดค้น
กลุ่มเตาแก้วมาเพื่อองได้พบดวงตราพิมพ์ลายรูปปลาทำจากดินเผาหลายชิ้น และจากการสำรวจก็พบ
ดวงตราพิมพ์ลายรูปนกกัดดีสีทึบและดวงตรารูปปลาคู่ที่เป็นหลักฐานว่าศิลปินดินปั้นในแหล่งเตापะเยา
ที่เวียงบัวทำดวงตราพิมพ์ลายดินเผาขึ้นมาใช้เอง

แหล่งที่มาข้อมูล

สายนต์ ไพเราะญจิตร. (2556). โบราณคดีของเครื่องถ้วยไทในล้านนา แหล่งเตาเมืองน่าน
บ้านเตาไหแช่เสียง และแหล่งเตापะเยาที่เวียงบัว, วารสารธรรมศาสตร์, 32(1), 105-109.